

egy húszat tártunk fel. Egy nagyméretű, mély kútnak sikerült megtalálnunk és dokumentálnunk fából készült bélését is. A négyszögletes kútakna sarkaiban függőleges tartóoszlopokat helyeztek el, melyekbe 80–100 centiméterenként vízszintesen elhelyezkedő farudakat csapoltak. Ezek a farudak tartották a kútakna bélésül szolgáló, függőlegesen álló, 40–50 cm széles, vastag, hasított tölgyfadeszkákat.

A kutak és házak közötti teret helyenként keskeny árkok rendszere hálózta be. A szelvény Ny-i harmadában elértük a falu szélét; ebben a részben csupán a telep kerítő, nagyméretű árkok húzódtak. Ez a terület mélyebben fekszik, feltehetően gyakran víz alá került, így tartós betelepülésre nem volt alkalmas.

A humuszolás során fémkereső műszerrel többször átvizsgáltuk az eltávolításra kerülő, szántott talajréteget, és nagy mennyiségű római bronz- és ezüstérmét valamint bronzcsatokat és fibulákat találtunk.

A 14. sz. lelőhelyen egy 100 m²-es terület átvizsgálása maradt el a korábbi ásatási periódusban. A kis szelvényben mindössze egy vaskést tartalmazó sírt tártunk fel, amely a korábbról ismert 8–9. századi avar temetőhöz tartozhatott.

Munkatársak: Füzesi András, Hetesi Szilvia, Makoldi Miklós és az ELTE Régészettudományi Intézet hallgatói.

SEBŐK KATALIN – SZABÓ GÁBOR

177. Hajdúböszörmény, Kadarcs-part

(Hajdú-Bihar megye) U, R, LT, Sza, Á

A 26. sz. lelőhely az M35 autópálya nyomvonalának humuszolása, a régészeti felügyelet során vált ismertté. A lelőhely az egykori vízfolyás, a mai Kadarcs-ér partján helyezkedik el, követve az ér magaspartját. Az autópálya nyomvonala erre merőlegesen fut, így az értől távolodva K-i irányba egyre ritkultak az objektumok. 2005. május 23. és június 24. között 236 objektumot tártunk fel, melyekhez 347 stratigráfiai egységet rendeltünk. A feltáráshoz kijelölt 5149 m²-en több korszak emlékművét tártuk fel.

Az *újkőkori* Esztár-csoporthoz néhány kerek élelem-tároló-gödör és esetleg egy temetkezés köthető.

A *rézkori* bodrogkeresztúri kultúra népességéhez két hatalmas, amorf agyagkitermelő, és több kisebb gödör tartozott.

A következő megtelepedés a *vaskorban* történt; a feltárási területbe egy kelta ház részlete esett, jellegzetes bepecsételt és grafitos edénytöredékekkel leletanyagában.

A *római császárkorból* két épület vált ismertté az árkok és kerek gödrök mellett.

A feltárási terület középső részén egy 9–10. századi település 17 háza látott napvilágot, a hozzá tartozó külső kemencékkel, kutakkal és agyagkitermelő gödrökkel. A házak mindegyike kisméretű, 2–2,5×2–3 m-es lekerekített sarkú, négyszögletes alaprajzú, félig földbe mé-

lyített épület lehetett. Kicsiny, U alakú kemencéjüket az ÉK-i vagy ÉNy-i sarokba vájták, szájníllásukban vagy környékükön gyakran sütőharang töredékei feküdtek. Az egyik épületből a hamus-faszenes betöltés mellett vassalakmaradványok is előkerültek – elképzelhető, hogy műhelyként funkcionált. Az ásatási felszín K-i felében nagy agyagkitermelő gödrök és kutak helyezkedtek el, így minden bizonnyal elértük az egykori település K-i határát. E helyen feltártunk még néhány *Árpád-kori* gödröt és árkot is.

Munkatársak: Ligner Jácint és az ELTE Régészettudományi Intézet hallgatói.

ANDERS ALEXANDRA – NAGY EMESE GYÖNGYVÉR – RACZKY PÁL

178. Hajdúböszörmény, Keleti főcsatorna

(Hajdú-Bihar megye) U, Szk

Az épülő M35 autópálya nyomvonalába eső 17. sz. lelőhely területén régészeti szakfelügyeletet végeztünk 2005 májusában. A humuszolás megkezdésekor kiderült, hogy a halom valójában egy természetes eredetű, vastag (80–100 cm) humuszréteg, melynek eltávolítása után a sárgás altalajban újkőkori és szkíta objektumok feltárultak ki. A 6789 m² területen 59 objektumot tártunk fel.

Az egykori természetes magaslat legmagasabb pontján egy 5×10 m-es paticsfoltban egy ház omladékát figyeltük meg, melynek elbontása után kirajzolódottak a szerkezeti elemeket tartó kisebb cölöpök nyomai. Az egykori lakóház ÉK–DNy-i tájolású volt. Az épület körül kisebb méretű kerek, méhkas alakú tárológödrök helyezkedtek el, míg a laposabban fekvő K-i és Ny-i területen nagyméretű agyagkitermelő-gödrök övezték a valószínűleg csak rövidebb ideig tartó megtelepedést szolgáló kis tanyát. Belőlük rendkívül nagy mennyiségű kerámiaanyag látott napvilágot, mely alapján a település a középső újkőkori elejére keltezhető. Az egyik gödörből egy melléklet nélküli, bal oldalára fektetett, zsugorított helyzetű felnőtt sírja is előkerült.

Az újkőkori településjelenségek mellett 15 szkíta korba sorolható gödröt és egy földbe mélyített, szabálytalan alakú házat bontottunk ki. A leletanyag viszonylag szegényes; a durva kidolgozású fazekak, tálak és csuprok mellől hiányzik a korongolt és felfényezett áru. Elképzelhető, hogy ezek az objektumok a 25. sz. lelőhelyen (Pródi halastó) megfigyelt szkíta településhez tartoztak.

RACZKY PÁL – ANDERS ALEXANDRA – NAGY EMESE GYÖNGYVÉR – VÁCZI GÁBOR

179. Hajdúböszörmény, Molnár-tanya

(Hajdú-Bihar megye) U, Sza

Az M35 autópálya korrekciójának nyomvonalába eső 27. sz. lelőhely csak a humuszolás után vált ismertté. A leletmentő ásatást 2005. június 25. és július 9. között végezték.

tük el. Mintegy 3500 m²-en 57 objektumot bontottunk ki, melyekhez 62 stratigráfiai egységet rendeltünk. Két korszak emlékanyagát tudtuk elkülöníteni.

Az első megtelepülők a középső neolitikus alföldi vándízes kerámia kultúrájához köthetők: nagy agyagkitermelő gödreiket és három zsugorított helyzetű sírjukat tártuk fel a felszín Ny-i részén.

A római császárkorba tartozó települési objektumok a feltárási terület K-i felén helyezkedtek el: téglalap alaprajzú, félig földbe mélyített házak, méhkas alakú tárológödrök, kutak, nagyméretű agyagkitermelő gödrök és egy Kr. u. 4. századra keltezhető magányos sír került elő. A testet jobb oldalára fektetve, zsugorítva temették el, és gazdagon ellátták viseleti tárgyával: bronztorques, bronzfibulák, üveg-, féldrágakő-, és mészkőgyöngyökből fűzött nyaklánc.

Munkatársak: Ligner Jácint és az ELTE Régészettudományi Intézet hallgatói.

ANDERS ALEXANDRA – RACZKY PÁL

180. Hajdúböszörmény, Nagy-Bakóhát

(Hajdú-Bihar megye) Sza, A

Az épülő M35 autópálya nyomvonalán a 21. sz. lelőhely egy 110×60 m-es, környezetéből kissé kiemelkedő területen helyezkedik el, egy feltöltődött patakmeder ÉNy-i partja mentén. A feltárást napvilágot látott hét avar földbe mélyített ház, továbbá három – a házakkal megegyező korú – gödör és egy kút. A régészeti objektumokból edények, egyszerűbb csonteszközök és őrlőkövek töredékei kerültek elő a házpadlókról és a tűzhelyek környékéről.

A házaktól 40 m-re ÉNy-ra 12 É-D-i tájolású avar temetkezést tártunk fel. A sírok többségét a munkagépek megbolygatták, sok esetben a csontok egy részét kimarkolták. A mélyebben fekvő sírokban a csontvázak mellett egyszerű vascsatokat, bronz karpereceket és veretes övek bronzlemezeit sikerült feltárnunk. Az avar temetőt egy négyzetes formájú kerítőárok határolta, ennek feltártuk a síroktól É-ra és K-re eső szakaszát. Az árok átlagban 50–80 cm mély és 50–120 cm széles. Telep felőli oldalán egy bejáratot tudtunk megfigyelni.

A temetőt kerítő ároktól É-ra egy szarmata település részlete került elő. A feltárt telepjelenségek között szerepel egy 4,5×5 m alapterületű, földbe mélyített ház, egy szabadtéri kemence és 11 gödör. A szarmata telep anyaga kiegészül kettő D-É-i tájolású, rossz állapotban előkerült csontvázas temetkezéssel. A sírok az eredeti felszíntől csupán 70–80 cm-es mélységben feküdtek, ezért a gépek nagy károkat okoztak bennük. A töredékes csontokon kívül csupán egy korongolt csésze alsó felét és egy bronzlemez borított vascsat töredékét tudtuk kibontani.

Munkatársak: az ELTE Régészettudományi Intézet hallgatói.

VÁCZI GÁBOR

181. Hajdúböszörmény, Pródi halastó

(Hajdú-Bihar megye) Szk

Az M35 autópálya építése során leletmentést végeztünk a 25. sz. lelőhelyen, amely a Pród falu melletti halastó mocsaras, náddal benőtt partján fekszik. A 60×40 m kiterjedésű lelőhelyen feltártunk 18 gödröt és egy É-D irányú, sekély árkot. A nagy mennyiségű kerámia alapján valamennyi objektumot a vaskorra keltezzük, és a szkítákhoz kötjük. A kerámiából és állatcsontból álló leletanyag mellett egy kemencerosztály gödörbe dobált töredékeit is feltártuk.

Munkatársak: az ELTE Régészettudományi Intézet hallgatói.

VÁCZI GÁBOR

182. Hajdúböszörmény, Szeles-dűlő/A

(Hajdú-Bihar megye) Á

2005. július 1-jén az épülő M35 autópálya 22+900–23+150 km-szakaszán régészeti objektumok nyomai mutatkoztak. Az érintett nyomvonalszakasz Hajdúböszörménytől ÉNy-ra található a Brassó-ér egyik, jelenleg vízelvezető árokként funkcionáló ága mellett. A 23+100 km-szakaszon egy ovális, nagyméretű, vörös színű, paticsos kemence és a hozzá tartozó sötétbarna humuszos betöltésű, ovális gödör voltak láthatóak. A régészeti objektumok lágy, vizes környezetben, a már teljesen talajvíz borította területtől mindössze 2–3 m távolságra feküdtek. A nyomvonalszakasz vízből kilátszó többi részén újabb régészeti objektum nyomait nem észleltük.

2005. július 20–24. között leletmentést végeztünk az M35/29 sz. lelőhelyen. Teljesen feltártunk egy 154 cm átmérőjű, jól kiégett, agyagból tapasztott, vörös színű, ovális kemencét és egy a szájánál fekvő 220–280 cm átmérőjű, ovális, lefelé szűkülő, meredek oldalú, 50 cm mély gödröt. A gödörből kerámia, állatcsont és paticsdarabok kerültek elő. A gödör K-i felében egy ló jó állapotban megmaradt koponyája, nyaki csigolyái és bal oldali lapockája feküdt anatómiai helyzetben. A koponya alsó állkapocsrésze hiányzott. A fej és nyaki csontok mellett borda, medence és újabb csigolyacsontok szóródtak. A gödör felé lejtő, egyrétegű, jól kiégett, 3–4 cm vastag, jó megtartású kemenceplatni kerámiadarabokkal volt kitépve, a humuszolt talajfelszíntől számítva 2–10 cm mélyen jelentkezett.

A feltárt objektum egy nagyméretű, jó állapotban megmaradt kemencéből és a hozzá tartozó munkagödörből álló műhely volt. Az előkerült kerámialeletek alapján a műhely Árpád-kori. A régészeti felügyelet mellett folytatott munka során augusztus 2-án újabb objektumra bukkantunk.

A feltárt Árpád-kori műhelytől ÉNy-i irányban mintegy 50 m-re fekvő, lekerekített sarkú téglalap alakú 3,5×3 m nagyságú 36–38 cm mély gödrű, meredek oldalú veremházat tártunk fel. A ház ÉK-i sarkánál helyezkedett el a 70–80 cm átmérőjű, ovális, agyagból tapasztott, jól kiégett, vörös színű kemence. A 2–3 cm vas-

